Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

21. märts 2024*

Eelotsusetaotlus – Direktiiv 2014/26/EL – Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kollektiivne teostamine – Kollektiivse esindamise organisatsioonid – Sõltumatud esindamise üksused – Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamisega tegelemise võimalus – Direktiiv 2000/31/EÜ – Esemeline kohaldamisala – Artikli 3 lõige 3 – Direktiiv 2006/123/EÜ – Esemeline kohaldamisala – Artikli 17 punkt 11 – ELTL artikkel 56

Kohtuasjas C-10/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunale ordinario di Roma (Rooma esimese astme kohus, Itaalia) 5. jaanuari 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. jaanuaril 2022, menetluses

Liberi editori e autori (LEA)

versus

Jamendo SA,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan, kohtunikud M. Ilešič (ettekandja), I. Jarukaitis, A. Kumin ja D. Gratsias,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik C. Di Bella,

arvestades kirjalikku menetlust ja 9. veebruari 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Liberi editori e autori (LEA), esindajad: *avvocati* D. Malandrino, A. Peduto ja G. M. Riccio,

– Jamendo SA, esindajad: *avvocati* M. Dalla Costa, G. Donà ja A. Ferraro,

– Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* R. Guizzi,

– Austria valitsus, esindajad: A. Posch, J. Schmoll, G. Kunnert ja F. Parapatits,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

– Euroopa Komisjon, esindajad: V. Di Bucci ja J. Samnadda,

olles 25. mai 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/26/EL autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul (ELT 2014, L 84, lk 72).

2 Taotlus on esitatud Liberi editori e autori (LEA) (sõltumatute kirjastajate ja autorite organisatsioon) ja Jamendo SA vahelises kohtuvaidluses, milles käsitletakse viimase vahendustegevust seoses autoriõiguse ja sellega kaasnevate õigustega Itaalia territooriumil.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2000/31/EÜ

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399) artikli 1 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolev direktiiv püüab kaasa aidata siseturu nõuetekohasele toimimisele, tagades infoühiskonna teenuste vaba liikumise liikmesriikide vahel.“

4 Direktiivi artikli 3 lõikes 2 on sätestatud:

„Liikmesriigid ei tohi kooskõlastatud valdkonda kuuluvatel põhjustel piirata teisest liikmesriigist pärit infoühiskonna teenuste osutamise vabadust.“

5 Direktiivi artikli 3 lõikes 3 on eeskätt ette nähtud, et direktiivi artikli 3 lõige 2 ei ole kohaldatav selle direktiivi lisas loetletud valdkondade suhtes.

6 Sellest lisast nähtuvalt ei ole direktiivi 2000/31 artikli 3 lõiked 1 ja 2 kohaldatavad „järgmistel juhtudel: […] autoriõigus, autoriõigusega kaasnevad õigused, [nõukogu 16. detsembri 1986. aasta] direktiivis 87/54/EMÜ [pooljuhttoodete topoloogia õiguskaitse kohta (EÜT 1987, L 24, lk 36; ELT eriväljaanne 13/08, lk 231)] ja [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta] direktiivis 96/9/EÜ [andmebaaside õiguskaitse kohta (EÜT 1996, L 77, lk 20; ELT eriväljaanne 13/15, lk 459)] nimetatud õigused, samuti tööstusomandi õigused“.

Direktiiv 2006/123/EÜ

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT 2006, L 376, lk 36) artikli 1 „Sisu“ lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolev direktiiv kehtestab üldsätted, mis lihtsustavad teenuseosutajate asutamisvabaduse teostamist ja teenuste vaba liikumist, säilitades samas teenuste kõrge kvaliteedi.“

8 Direktiivi artikli 3 „Suhe ühenduse õiguse muude sätetega“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Kui käesoleva direktiivi sätted lähevad vastuollu ühenduse mõne muu õigusaktiga, mis reguleerib teatavates sektorites või teatavatel kutsealadel teenuste osutamise valdkonnale juurdepääsu või selles valdkonnas tegutsemise konkreetseid aspekte, on muude ühenduse õigusaktide sätted ülimuslikud ning neid kohaldatakse asjaomaste sektorite ja kutsealade puhul. […]“.

9 Direktiivi artikli 16 „Teenuste osutamise vabadus“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid austavad teenuseosutajate õigust osutada teenuseid muus liikmesriigis kui selles, kus nad on asutatud.

[…]“.

10 Direktiivi artiklis 17 „Täiendavad erandid teenuste osutamise vabadusest“ on sätestatud:

„Artiklit 16 ei kohaldata järgmise suhtes:

[…]

11) autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused[…]“.

Direktiiv 2014/26

11 Direktiivi 2014/26 põhjendustes 2–4, 7–9, 15, 16, 19 ja 55 on märgitud:

„(2) Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õigustega kaitstud infosisu, sealhulgas raamatute, audiovisuaaltoodangu ja salvestatud muusika ning nendega seotud teenuste levitamine eeldab õiguste litsentsimist autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste omajate, näiteks autorite, esitajate, tootjate ja kirjastajate poolt. Tavaliselt on õiguste omajal võimalus valida oma õiguste individuaalse või kollektiivse teostamise vahel, kui liikmesriikides ei ole ette nähtud teisiti, kooskõlas liidu õigusega ning [Euroopa L]iidu ja selle liikmesriikide rahvusvaheliste kohustustega. Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamine hõlmab litsentside andmist kasutajatele, kasutajate kontrollimist ja õiguste kasutuse järelevalvet, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste rakendamist, õiguste kasutamisest saadava tulu kogumist ja õiguste omajatele saadaolevate summade jaotamist. Kollektiivse esindamise organisatsioonid võimaldavad õiguste omajatel kasutuse eest tasu, mida õiguste omajatel endil ei ole võimalik kontrollida ega mõjutada, sealhulgas kasutuse eest välismaistel turgudel.

(3) [ELTL] artikli 167 kohaselt peab liit oma tegevuses arvestama kultuuride mitmekesisusega ja aitama kaasa liikmesriikide kultuuride õitsengule, respekteerides samal ajal nende rahvuslikku ja regionaalset mitmekesisust ning rõhutades ühist kultuuripärandit. Kollektiivse esindamise organisatsioonidel on praegu ja peaks olema ka edaspidi tähtis roll kultuuriliste väljendusviiside mitmekesisuse edendajatena, sest nad võimaldavad turule pääseda ka kõige väiksemal ja vähem populaarsel repertuaaril ning osutavad õiguste omajate ja üldsuse heaks sotsiaal-, kultuuri- ja haridusteenuseid.

(4) Liidus asuvatel kollektiivse esindamise organisatsioonidel peaks olema võimalik kasutada aluslepingutega ette nähtud vabadusi, esindades teistes liikmesriikides elavaid või seal asuvaid õiguste omajaid või andes litsentse teistes liikmesriikides elavatele või seal asuvatele kasutajatele.

[…]

(7) Kollektiivse esindamise organisatsioonide liikmete, õiguste omajate ja kolmandate isikute huvide kaitseks on vajalik, et liikmesriikide seadused, millega reguleeritakse autoriõiguse teostamist ja muusikateoste internetis kasutamise õiguste multiterritoriaalset litsentsimist, oleksid kooskõlastatud, et kogu liidus oleksid võrdväärsed tagatised. Seetõttu peaks käesoleva direktiivi õiguslik alus olema [ELTL] artikli 50 lõige 1.

(8) Käesoleva direktiivi eesmärk on kooskõlastada liikmesriikide eeskirju, milles käsitletakse kollektiivse esindamise organisatsioonide juurdepääsu autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamisele, nende juhtimismeetodeid ja järelevalveraamistikku, ning seetõttu peaks samuti olema direktiivi õiguslikuks aluseks [ELTL] artikli 53 lõige 1. Lisaks sellele peaks direktiivi õiguslikuks aluseks olema [ELTL] artikkel 62, sest tegemist on sektoriga, mille teenuseid pakutakse kogu liidus.

(9) Käesoleva direktiivi eesmärk on kehtestada kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes kohaldatavad nõuded, et tagada juhtimise, finantshalduse, läbipaistvuse ja aruandluse kõrgeid standardeid. See ei tohiks siiski takistada liikmesriikidel säilitamast või kehtestamast nende territooriumil asuvatele kollektiivse esindamise organisatsioonidele rangemaid standardeid kui käesoleva direktiivi II jaotises sätestatud, tingimusel et rangemad standardid on kooskõlas liidu õigusega.

[…]

(15) Õiguste omajad peaksid saama usaldada oma õiguste esindaja kaudu teostamise sõltumatutele esindamise üksustele. Sellised sõltumatud esindamise üksused on äriüksused, kuid erinevad kollektiivsetest esindamise organisatsioonidest muu hulgas selle poolest, et õiguste omajad ei ole nende omanikud ega oma nende tegevuse üle kontrolli. Kuivõrd sellised sõltumatud esindamise üksused tegelevad sama tegevusega nagu kollektiivse esindamise organisatsioonid, peaksid nad olema kohustatud esitama õiguste omajatele, kelle õigusi nad esindajana teostavad, kollektiivse esindamise organisatsioonidele, kasutajatele ja ka üldsusele teatud teavet.

(16) Audiovisuaalse materjali tootjad, fonogrammitootjad ja ringhäälinguorganisatsioonid litsentsivad ise individuaalselt läbiräägitud lepingute alusel oma õigusi, mõnedel juhtudel lisaks õigustele, mis on neile üle andnud näiteks esitajad, ning toimivad oma huvides. Raamatute, muusika või ajalehtede kirjastajad litsentsivad neile individuaalselt läbiräägitud

lepingute alusel üle antud õigusi ja toimivad oma huvides. Seega ei tuleks audivisuaalse materjali tootjaid, fonogrammitootjaid, ringhäälinguorganisatsioone ega kirjastajaid pidada sõltumatuteks esindamise üksusteks. Lisaks ei tuleks ka autorite ja esitajate mänedžere ja agente, kes toimivad vahendajatena ja esindavad õiguste omajaid nende suhetes kollektiivse esindamise organisatsioonidega, pidada sõltumatuteks esindamise üksusteks, sest nad ei teosta õigusi tariifide kehtestamise, litsentside andmise ega kasutajatelt raha kogumisega.

[…]

(19) Võttes arvesse ELi toimimise lepingus sätestatud vabadusi peaks autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kollektiivne teostamine võimaldama õiguste omajal vabalt valida kollektiivse esindamise organisatsiooni, kes teostab tema õigusi sõltumata sellest, kas need on üldsusele suunamise või reprodutseerimise õigused, või õiguste kasutamisvormidega seotud kategooriad, nagu edastamine ringhäälingus, teatris või reprodutseerimine internetis jagamiseks, tingimusel et kollektiivse esindamise organisatsioon, keda õiguste omaja soovib valida, juba teostab kõnealuseid õigusi või õiguste kategooriaid.

[…]

[…] õiguste omajatel [peaks] olema võimalik selliseid õigusi või õiguste kategooriaid kollektiivse esindamise organisatsioonidelt hõlpsalt ära võtta ja oma õigusi ise teostada või teostamine kas osaliselt või täielikult teise kollektiivse esindamise organisatsiooni või üksuse hoolde anda või talle üle kanda, sõltumata kollektiivse esindamise organisatsiooni, teise üksuse või õiguste omaja kodakondsusest, elukoha- või asukohaliikmesriigist. Kui liikmesriik näeb kooskõlas liidu õiguse ning liidu ja selle liikmesriikide rahvusvaheliste kohustustega ette kohustusliku õiguste kollektiivse esindamise, piirduks õiguste omajate valik teiste kollektiivse esindamise organisatsioonidega.

[…]

[…]

(55) Kuna käesoleva direktiivi eesmärke, nimelt parandada kollektiivse esindamise organisatsioonide liikmete võimalust kontrollida kõnealuste organisatsioonide tegevust, tagada kollektiivse esindamise organisatsioonide piisav läbipaistvus ja parandada autorite õiguste multiterritoriaalset litsentsimist muusikateoste internetis kasutamiseks, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid eesmärke nende ulatuse ja mõju tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas [ELTL] artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.“

12 Direktiivi artiklis 1 „Reguleerimisese“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis sätestatakse vajalikud nõuded, et tagada autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste nõuetekohane teostamine kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt. Samuti sätestatakse direktiivis nõuded kollektiivse esindamise organisatsioonidele seoses autorite õigustega muusikateoste internetis kasutamise multiterritoriaalse litsentsimise kohta.“

13 Direktiivi artikkel 2 „Reguleerimisala“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. I, II, IV ja V jaotist, välja arvatud artikli 34 lõiget 2 ja artiklit 38, kohaldatakse liidus asuvate kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes.

2. III jaotist, artikli 34 lõiget 2 ja artiklit ja 38 kohaldatakse liidus asuvate kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes, kes teostavad muusikateoste autorite õigusi teoste internetis kasutamiseks multiterritoriaalsel alusel.

3. Käesoleva direktiivi asjakohaseid sätteid kohaldatakse üksuste suhtes, mida omab või kontrollib otseselt või kaudselt, täielikult või osaliselt kollektiivse esindamise organisatsioon, tingimusel et need üksused tegelevad tegevusega, mille suhtes kohaldataks kõnealuse direktiivi sätteid juhul, kui seda tegevust teostab kollektiivse esindamise organisatsioon.

4. Artikli 16 lõiget 1, artikleid 18 ja 20, artikli 21 lõike 1 punkte a, b, c, e, f ja g ning artikleid 36 ja 42 kohaldatakse kõikide liidus asuvate sõltumatu esindamise üksuste suhtes.“

14 Direktiivi artiklis 3 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „kollektiivse esindamise organisatsioon“ – organisatsioon, mis on seadusest, määramisest, litsentsist või muust lepingulisest kokkuleppest tulenevalt volitatud teostama autoriõigust või autoriõigusega kaasnevaid õigusi rohkem kui ühe õiguste omaja nimel õiguste omajate kollektiivse kasu huvides, see on organisatsiooni ainus või peamine eesmärk ning organisatsioon vastab ühele või mõlemale järgmistest kriteeriumitest:
   i) ta on oma liikmete omandis või kontrolli all;
   ii) ta on korraldatud mittetulunduslikel alustel;

b) „sõltumatu esindamise üksus“ – organisatsioon, kelle volitused autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamiseks rohkem kui ühe õiguste omaja nimel nende õiguste omajate kollektiivse kasu huvides, mis on selle ainus või peamine eesmärk, tulenevad seadusest või määramisest, litsentsist või mis tahes muust lepingulisest korrast, ning
   i) ei ole otseselt ega kaudselt, tervikuna ega osaliselt õiguste omajate omandis ega kontrolli all ning
   ii) mis on korraldatud tulunduslikel alustel;

[…]

j) „esindusleping“ – kollektiivse esindamise organisatsioonide vaheline leping, millega üks kollektiivse esindamise organisatsioon volitab teist kollektiivse esindamise organisatsiooni teostama neid õigusi, mida ta esindajana teostab, kaasa arvatud artiklite 29 ja 30 alusel sõlmitud leping;

[…]“.

15 Direktiivi 2014/26 artiklis 4 „Üldpõhimõted“ on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et kollektiivse esindamise organisatsioonid tegutsevad nende õiguste omajate, kelle õigusi nad esindajana teostavad, parimates huvides ega sea neile kohustusi, mis ei ole nimetatud õiguste omajate õiguste ja huvide kaitsmiseks või nende õiguste tõhusaks teostamiseks objektiivselt vajalikud.“

16 Direktiivi artiklis 5 „Õiguste omajate õigused“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et õiguste omajatel on lõigetes 2–8 sätestatud õigused ja et need õigused on esitatud kollektiivse esindamise organisatsiooni põhikirjas või liikmesuse tingimustes.

2. Õiguste omajatel on õigus volitada enda valitud kollektiivse esindamise organisatsiooni, et see teostaks õigusi, õiguste kategooriaid või haldaks eri liiki teoseid ja muud nende valitud materjali nende valitud territooriumil, sõltumata kollektiivse esindamise organisatsiooni või õiguste omaja kodakondsusest, elukoha- või asukohaliikmesriigist. Kui kollektiivse esindamise organisatsioonil ei ole esindamisest keeldumiseks objektiivseid põhjusi, peab ta selliseid õigusi või õiguste kategooriaid teostama või eri liiki teoseid ja muud materjali haldama, tingimusel et nende osas esindajana tegutsemine kuulub tema tegevusulatusse.

3. Õiguste omajatel on õigus anda litsentse õiguste, õiguste kategooriate või eri liiki teoste ja muu enda valitud materjali mitteärilisel eesmärgil kasutamiseks.

4. Õiguste omajatel on lõikest 2 tulenev õigus lõpetada kollektiivse esindamise organisatsioonile antud volitus teostada õigusi, õiguste kategooriaid ja hallata eri liiki teoseid ja muud materjali, või võtta kollektiivse esindamise organisatsioonilt ära õigus, õiguste kategooria või teoseliik ja enda valitud muu materjal enda valitud territooriumil tingimusel, et nad teatavad sellest ette mõistliku aja jooksul, mis ei ületa kuut kuud. Kollektiivse esindamise organisatsioon võib otsustada, et kõnealune lõpetamine või äravõtmine jõustub üksnes majandusaasta lõpus.

5. Kui õiguste omajal on saada tasusid kasutamise eest, mis toimus enne volituste lõpetamise või õiguste äravõtmise jõustumist, või litsentsi alusel, mis anti enne kõnealuse lõpetamise või äravõtmise jõustumist, säilivad artiklite 12, 13, 18, 20, 28 ja 33 kohased õiguste omaja õigused.

6. Kollektiivse esindamise organisatsioonid ei piira lõigetes 4 ja 5 sätestatud õiguste teostamist nõudega anda lõpetamisele või äravõtmisele kuuluvate õiguste või õiguste kategooriate teostamine ning eri liiki teoste ja muu materjali haldamine üle teisele kollektiivse esindamise organisatsioonile.

[…]“.

17 Direktiivi artikli 6 „Kollektiivse esindamise organisatsioonide liikmesuse eeskirjad“ lõikes 2 on sätestatud:

„Kollektiivse esindamise organisatsioon võtab õiguste omajad ja neid esindavad üksused, sealhulgas teised kollektiivse esindamise organisatsioonid ja õiguste omajate ühendused, liikmeks tingimusel, et viimased täidavad liikmesuse nõudeid, mis põhinevad objektiivsetel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel. […]“.

18 Direktiivi 2014/26 artiklis 16 „Litsentsimine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kollektiivse esindamise organisatsioonid ja kasutajad peavad õiguste litsentsimist käsitlevaid läbirääkimisi heas usus. […]

2. Litsentsimistingimused põhinevad objektiivsetel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel. […]

Õiguste omajad peavad oma õiguste kasutamise eest saama kohast hüvitist. Ainuõiguste ja tasu saamise õiguste tariifid peavad olema mõistliku suurusega muu hulgas kaubeldavate õiguste kasutamise majandusliku väärtuse suhtes, võttes arvesse teoste ja muu autoriõigusega materjali kasutamise laadi ja ulatust, ning samuti kollektiivse esindamise organisatsiooni osutatava teenuse majandusliku väärtuse suhtes. […]

3. Kollektiivse esindamise organisatsioonid vastavad viivitamata kasutajate taotlustele, näidates muu hulgas ära teabe, mida kollektiivse esindamise organisatsioon vajab litsentsi pakkumiseks.

Kui kogu asjakohane teave on laekunud, teeb kollektiivse esindamise organisatsioon viivitamatult kas litsentsipakkumise või esitab kasutajale põhjendatud avalduse selle kohta, miks ta konkreetse teenuse litsentsimisest keeldub.

[…]“.

19 Direktiivi artikli 30 „Kohustus esindada teist kollektiivse esindamise organisatsiooni multiterritoriaalse litsentsimise eesmärgil“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et kui kollektiivse esindamise organisatsioon, kes ei anna ega paku multiterritoriaalseid litsentse oma repertuaari kuuluvate muusikateoste kasutamiseks internetis, esitab teisele kollektiivse esindamise organisatsioonile taotluse sõlmida esindusleping kõnealuste õiguste esindajana teostamiseks, on taotluse saanud kollektiivse esindamise organisatsioon kohustatud kõnealuse taotluse vastu rahuldama juhul, kui ta juba annab või pakub multiterritoriaalseid litsentse ühe või mitme teise kollektiivse esindamise organisatsiooni repertuaari kuuluvate muusikateoste samasse kategooriasse kuuluvatele internetis kasutamise õigustele.“

20 Direktiivi artiklis 36 „Täitmine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et käesolevas direktiivis sätestatud nõuete alusel vastuvõetud siseriiklike õigusaktide sätete täitmist nende territooriumil asuvate kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt kontrollivad selleks määratud pädevad asutused.

[…]

3. Liikmesriigid tagavad, et selleks määratud pädevatel asutustel on volitus määrata asjakohaseid karistusi ja võtta asjakohaseid meetmeid, kui käesoleva direktiivi rakendamiseks vastuvõetud siseriiklike sätteid ei ole järgitud. Kõnealused karistused ja meetmed peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

[…]“.

21 Direktiivi 2014/26 artiklis 39 „Kollektiivse esindamise organisatsioonidest teavitamine“ on ette nähtud:

„Liikmesriigid esitavad nende käsutuses oleva teabe põhjal [Euroopa K]omisjonile loetelu nende territooriumil asuvatest kollektiivse esindamise organisatsioonidest hiljemalt 10. aprilliks 2016.

Liikmesriigid annavad komisjonile viivitamata teada selles loetelus toimunud mis tahes muutustest.

Komisjon avaldab kõnealuse teabe ja tagab selle ajakohastamise.“

22 Direktiivi artiklis 41 „Ekspertrühm“ on sätestatud:

„Käesolevaga asutatakse ekspertrühm. Sellesse kuuluvad liikmesriikide pädevate asutuste esindajad. Ekspertrühma eesistuja on komisjoni esindaja ja see tuleb kokku kas eesistuja algatusel või liikmesriigi delegatsiooni taotlusel. Ekspertrühma ülesanded on järgmised:

a) uurida käesoleva direktiivi mõju kollektiivse esindamise organisatsioonide ja sõltumatute esindamise üksuste toimimisele siseturul ning tuua välja võimalikud kitsaskohad;

[…]“.

Itaalia õigus

23 22. aprilli 1941. aasta seaduse nr 633 autoriõiguse ja selle kasutamisega kaasnevate õiguste kaitse kohta (legge n. 633 – Protezione del diritto d’autore e di altri diritti connessi al suo esercizio; *GURI* nr 166, 16.7.1941), mida on muudetud 16. oktoobri 2017. aasta dekreetseadusega nr 148 kiireloomuliste sätete kohta finantsvaldkonnas ja edasilükkamatute kulutuste kohta (decreto legge n. 148 – Disposizioni urgenti in materia finanziaria e per esigenze indifferibili; *GURI* nr 242, 16.10.2017) (edaspidi „autoriõiguse seadus“), artiklis 180 on sätestatud:

„Ainuõigus tegutseda mis tahes viisil vahendajana mis tahes otsese või kaudse sekkumise, vahendamise, volitamise, esindamise ja ka üleandmise vormis, teostades kaitstud teoste etendamise, esitamise, ettekandmise ja ringhäälingus edastamise õigusi, sealhulgas õigusi edastada neid teoseid üldsusele satelliidi kaudu ning mehaanilise ja kinematograafilise reprodutseerimise teel, kuulub Società italiana degli autori ed editorile (SIAE) [(Itaalia autorite ja kirjastajate ühing)] ning muudele kollektiivse esindamise organisatsioonidele, keda on nimetatud [15. märtsi 2017. aasta seadusandlikus dekreedis nr 35, millega võetakse üle direktiiv 2014/26/EL (decreto legislativo n. 35 – Attuazione della direttiva 2014/26/UE sulla gestione collettiva dei diritti d’autore e dei diritti connessi e sulla concessione di licenze multiterritoriali per i diritti su opere musicali per l’uso online nel mercato interno; *GURI* nr 72, 27.3.2017) (edaspidi „seadusandlik dekreet nr 35/2017“)].

Selle tegevuse otstarve on:

1) kaitstud teoste kasutamise litsentside ja lubade andmine õiguste omajate nimel ja huvides;

2) neist litsentsidest ja lubadest saadava tulu kogumine;

3) selle tulu jaotamine õiguste omajate vahel.

[SIAE] tegutseb vastavalt õigusaktides sätestatud nõuetele ka riikides, kus tal on esindusorganisatsioon.

See ainuõigus ei piira autori, tema pärijate või õigusjärglaste õigust teostada oma käesoleva seadusega tunnustatud õigusi ise.

[…]“.

24 Seadusandliku dekreedi nr 35/2017 artikli 4 lõikes 2 on ette nähtud:

„Õiguste omajal on õigus volitada enda valitud kollektiivse esindamise organisatsiooni või sõltumatut esindamise üksust teostama nende õigusi ja teatavaid seotud õigusi ning haldama eri liiki teoseid ja muid kaitstud objekte nende valitud territooriumil, olenemata sellest, milline liikmesriik on kollektiivse esindamise organisatsiooni, sõltumatu esindamise üksuse või õiguste omaja elu- või asukoht, kui [autoriõiguse seaduse] artiklist 180 ei tulene autoriõiguste vahendamise tegevuse kohta teisiti.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

25 LEA on Itaalia õiguse alusel asutatud kollektiivse esindamise organisatsioon, kellel on õigus vahendada Itaalias autoriõigusi.

26 Luksemburgi õiguse alusel asutatud äriühing Jamendo on sõltumatu esindamise üksus, kes tegutseb Itaalias alates 2004. aastast.

27 LEA esitas Tribunale ordinario di Romale (Rooma esimese astme kohus, Itaalia), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, Jamendo vastu hagi rikkumise lõpetamise nõudes eesmärgil, et kohtulahendiga kohustataks Jamendot lõpetama autoriõigustevahendustegevus Itaalias. LEA põhjendab seda nõuet asjaoluga, et Jamendo tegutseb Itaalias sellel alal ebaseaduslikult esiteks seetõttu, et ta ei ole kantud nende organisatsioonide loetellu, kellel on Itaalias lubatud tegeleda autoriõigustealase vahendustegevusega, teiseks seetõttu, et ta ei vasta konkreetsetele nõuetele, mis on sätestatud seadusandlikus dekreedis nr 35/2017, ning kolmandaks seetõttu, et ta ei teatanud telekommunikatsiooniministeeriumile ette, et asub selles valdkonnas tegutsema, rikkudes nii kõnealuse seadusandliku dekreedi artiklit 8.

28 Jamendo väidab eelotsusetaotluse esitanud kohtus, et direktiiv 2014/26 on Itaalia õigusesse valesti üle võetud, kuna Itaalia seadusandja ei ole andnud sõltumatutele esindamise üksustele selles direktiivis ette nähtud õigusi.

29 Jamendo märgib, et autoriõiguse seaduse artikli 180 alusel on vahendustegevusega Itaalias lubatud tegeleda ainult SIAE-l ja teistel selles seaduses osutatud kollektiivse esindamise organisatsioonidel, mistõttu on sõltumatutel esindamise üksustel takistatud Itaalias autoriõiguste vahendustegevusega tegelemine ning neid sunnitakse sõlmima esindamislepingud SIAE või mõne muu heakskiidetud esindamise organisatsiooniga.

30 Teise võimalusena väidab Jamendo, et tema tegevus ei kujuta endast autoriõiguste kollektiivset teostamist, vaid tegemist on nende õiguste vahetu teostamisega, tuginedes selles väites direktiivi 2014/26 põhjendusele 16, millest nähtub, et üksused, kes litsentsivad õigusi, mis on neile üle antud „individuaalselt“ läbi räägitud lepingute alusel, ei kuulu mõiste „sõltumatu esindamise üksus“ alla selle direktiivi artikli 3 punkti b tähenduses.

31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab ühelt poolt, et Jamendo tegevust ei saa kvalifitseerida „õiguste vahetuks teostamiseks“, kuna see üksus annab litsentse ja all-litsentse, saab tasu vastavalt teose kasutamiskordade arvule ja peab enda kasuks kinni kindlaksmääratud tasu protsendina saadud summast. Ilmselgelt ei ole lepingud, mille Jamendo oma liikmetega sõlmib, individuaalselt läbi räägitud ja valik erinevate liitumisvõimaluste vahel ei ole selline, et seaks kahtluse alla nende lepingute kvalifitseerimise „liitumislepinguteks“, mistõttu ei saa ühtki mainitud lepingut pidada eraldi läbirääkituks.

32 Teiselt poolt tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et autoriõiguse seaduse artikliga 180 ei ole sõltumatutele esindamise üksustele antud võimalust tegutseda kaitstud teoste etendamise, esitamise, ettekandmise ja ringhäälingus edastamise õiguste – sealhulgas õigus edastada neid teoseid üldsusele satelliidi kaudu ning mehaanilise ja kinematograafilise reprodutseerimise teel – vahendajana.

33 Neil asjaoludel otsustas Tribunale Ordinario di Roma (Rooma esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2014/26] tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega on võimalus pääseda autoriõiguste vahendamise või vähemalt kasutajatele litsentside andmise turule antud ainult isikutele, keda saab sama direktiivi määratluse kohaselt kvalifitseerida kollektiivse esindamise organisatsioonideks, jättes sellest võimalusest ilma isikud, keda saab kvalifitseerida sõltumatuteks esindamise üksusteks, olenemata sellest, kas nad on asutatud samas riigis või teistes liikmesriikides?“

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

34 Euroopa Kohtu istungil väitis Itaalia valitsus, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu, kuna põhikohtuasi on fiktiivne.

35 Itaalia valitsuse sõnul piisab põhikohtuasja kunstlikkuse tuvastamiseks asjaolust, et Euroopa Kohtus on põhikohtuasja pooled esitanud kokkulangevad seisukohad, millega sisuliselt palutakse tuvastada, et liidu õigusega on vastuolus Itaalia õigusnormid, mille kohaselt saavad autoriõiguste vahendamisega tegeleda üksnes kollektiivse esindamise organisatsioonid, mitte aga sõltumatud esindamise üksused.

36 Seoses sellega tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on ELTL artiklis 267 sätestatud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise koostöö raames üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega on Euroopa Kohus siis, kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, üldjuhul kohustatud otsuse tegema (12. oktoobri 2023. aasta kohtuotsus INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

37 Sellest järeldub, et eeldatakse, et liidu õigust puudutavad küsimused on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et küsimuses osutatud liidu õigusnormi tõlgendusel või kehtivuse kontrollimisel ei ole mingit seost põhikohtuasja asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui

Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda talle esitatud küsimustele tarvilik vastus (12. oktoobri 2023. aasta kohtuotsus INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 Käesoleval juhul tuleb tõepoolest märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtus on LEA esitanud nõude kohustada Jamendot lõpetama autoriõiguste vahendustegevus Itaalias põhjusel, et selle tegevusega rikutakse põhikohtuasjas kõne all olevaid Itaalia õigusnorme, samas kui Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes seisukohtades väidab LEA sisuliselt, et need Itaalia õigusnormid ei ole liidu õigusega kooskõlas.

39 Võttes arvesse käesoleva kohtuotsuse punktides 36 ja 37 meenutatud kohtupraktikat, ei piisa siiski sellest asjaolust ega ka põhikohtuasja poolte üksmeelest liidu õiguse tõlgendamise suhtes, et muuta muuks tõika, et põhikohtuasi on tegelik, ja seega mõjutada eelotsusetaotluse vastuvõetavust, kui puuduvad asjaolud, mis ilmselgelt osutavad selle kohtuvaidluse kunstlikkusele või fiktiivsusele (vt selle kohta 22. novembri 2005. aasta kohtuotsus Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, punktid 37–39, ja 19. juuni 2012. aasta kohtuotsus Chartered Institute of Patent Attorneys, C-307/10, EU:C:2012:361, punktid 31–34).

40 Sellegipoolest tuleb nentida, et eelotsuse küsimuse sõnastuses on eelotsusetaotluse esitanud kohus maininud „samas riigis või teistes liikmesriikides“ asutatud sõltumatuid esindamise üksusi. Jamendo asukoht on aga Luksemburgis ja Euroopa Kohtu käsutuses oleva toimiku sisu põhjal ei ole võimalik asuda seisukohale, et põhikohtuasjas on tegemist mõne Itaalias asutatud sõltumatu esindamise üksusega. Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et eelotsuse küsimus on hüpoteetiline osas, milles see puudutab asjaga seotud liikmesriigis asutatud sõltumatuid esindamise üksusi.

41 Järelikult tuleb eelotsusetaotlus vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 37 meenutatud kohtupraktikale tunnistada vastuvõetamatuks osas, milles see puudutab Itaalias asutatud sõltumatuid esindamise üksusi.

Eelotsuse küsimuse analüüs

42 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/26 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega on üldiselt ja täielikult välistatud teises liikmesriigis asutatud sõltumatu esindamise üksuse võimalus osutada esimesena nimetatud liikmesriigis autoriõiguse teostamise teenuseid.

43 Nagu nähtub selle direktiivi põhjendustest 7, 8 ja 55, on direktiivi eesmärk kooskõlastada liikmesriikide eeskirju, mis käsitlevad kollektiivse esindamise organisatsioonide võimalusi teostada autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi, nende organisatsioonide juhtimise meetodeid, järelevalve raamistikku ning muusikateoste internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise tingimusi, eesmärgiga kaitsta kollektiivse esindamise organisatsioonide liikmete, õiguste omajate ja kolmandate isikute huve, võimaldades neile samaväärsed tagatised kogu liidus.

44 Sellel eesmärgil on nimetatud direktiivi artiklis 1 koostoimes direktiivi põhjendusega 9 ette nähtud, et selle direktiiviga kehtestatakse muu hulgas kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes kohaldatavad nõuded, et tagada kõrgel tasemel juhtimine, finantshaldus, läbipaistvus ja aruandlus.

45 Kuna liidu seadusandja hinnangul – nagu nähtub direktiivi 2014/26 põhjendusest 15 – on sõltumatute esindamise üksuste, kes erinevad kollektiivse esindamise organisatsioonidest eelkõige selle poolest, et nad ei ole õiguste omajate omandis ega kontrolli all, tegevus sama kui kollektiivse esindamise organisatsioonide puhul, leidis ta, et neile tuleb kehtestada teatava teabe esitamise kohustus.

46 Sellel eesmärgil on direktiivi 2014/26 artikli 2 lõikes 4 ette nähtud, et sõltumatute esindamise üksuste suhtes kohaldatakse teatavaid selle direktiivi erisätteid, milles on reguleeritud teabe edastamine õiguste omajatele, keda need üksused esindavad, kollektiivse esindamise organisatsioonidele, kasutajatele ja üldsusele.

47 Siiski ei kuulu selle direktiivi artikli 2 lõikes 4 loetletud sätete hulka selle direktiivi artikli 5 lõige 2, millega on õiguste omajale antud õigus valida, millisele kollektiivse esindamise organisatsioonile anda enda esindamise ülesanne, ja seda olenemata sellest, milline liikmesriik on asjaomase kollektiivse esindamise organisatsiooni või õiguste omaja kodakondsus-, elu- või asukohaliikmesriik.

48 Lisaks ei ole – nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 38 on sisuliselt märkinud – selliste üksuste võimalus tegeleda autoriõiguste teostamisega reguleeritud ühegi muu direktiivi 2014/26 sättega.

49 On tõsi, et direktiivi 2014/26 põhjenduses 19 on muu hulgas märgitud, et õiguste omajatel peaks olema võimalus oma õigused kollektiivse esindamise organisatsioonilt tagasi võtta, et neid ise teostada või usaldada nende teostamine mõnele teisele kollektiivse esindamise organisatsioonile või muule üksusele, olenemata sellest, milline liikmesriik on asjaomase kollektiivse esindamise organisatsiooni või üksuse või õiguste omaja kodakondsus-, elukoha- või asukohaliikmesriik.

50 Siiski tuleb tõdeda, et ühelt poolt ei tulene selle direktiivi artikli 5 lõikes 4 sätestatud õiguste omaja võimalusest võtta kollektiivse esindamise organisatsioonilt ära nende õiguste teostamise õigus liikmesriigi kohustust tagada, et ta saab oma õiguste teostamise usaldada enda valitud sõltumatule esindamise üksusele, olenemata sellest, milline liikmesriik on sõltumatu esindamise üksuse või õiguste omaja kodakondsus-, elukoha- või asukohaliikmesriik.

51 Teiselt poolt ei saa direktiivi põhjendusest 19 lähtudes anda direktiivi artikli 2 lõikele 4 ja artikli 5 lõikele 2 tõlgendust, mis on vastuolus nende sätete sõnastusega. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb nimelt, et ehkki liidu õigusakti preambulis võib olla täpsustatud selle akti sätete sisu ja antud tõlgendusjuhiseid, mis võivad selgitada akti andja tahet, ei ole preambulil siduvat õigusjõudu ja sellele ei saa tugineda asjaomase akti sätetest kõrvalekaldumiseks ega nende sätete tõlgendamiseks nende sõnastusega vastuolus oleval viisil (vt selle kohta 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Balgarska Narodna Banka, C-501/18, EU:C:2021:249, punkt 90 ja seal viidatud kohtupraktika).

52 Järelikult ei saa – võttes arvesse asjaolu, et direktiivi 2014/26 artikli 2 lõikes 4 on ammendavalt loetletud sätted, mida kohaldatakse sõltumatute esindamise üksuste suhtes – selle direktiivi artikli 5 lõikeid 1, 2 ja 4 koostoimes selle direktiivi põhjendusega 19 tõlgendada nii, et neist tuleneb liikmesriikide kohustus tagada, et õiguste omaja saab oma õiguste teostamise usaldada enda valitud sõltumatule esindamise üksusele, olenemata sellest, milline liikmesriik on sõltumatu esindamise üksuse või õiguste omaja kodakondsus-, elukoha- või asukohaliikmesriik.

53 Kuna direktiivis 2014/26 ei ole sellist kohustust ette nähtud ja üldisemalt öeldes puudub säte, millega oleks reguleeritud nende üksuste võimalus tegeleda autoriõiguse teostamisega, siis tuleb asuda seisukohale, et selle direktiiviga ei ühtlustata nimetatud tegevusalal tegutsemise tingimusi ning seega ei ole sellega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega on üldiselt ja täielikult välistatud teises liikmesriigis asutatud sõltumatu esindamise üksuse võimalus osutada esimesena nimetatud liikmesriigis autoriõiguse teostamise teenuseid.

54 Sellest ei saa siiski järeldada, et niisugused riigisisesed õigusnormid ei kuulu liidu õiguse kui terviku kohaldamisalasse, ega ammugi seda, et need on liidu õigusega kooskõlas.

55 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas on tegemist olukorraga, millel on seos liikmesriikidevahelise kaubandusega, kuna Luksemburgi õiguse alusel asutatud äriühingul Jamendo ei ole Itaalia õigusnormide alusel võimalik osutada Itaalias sõltumatu esindamise üksusena autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamise teenuseid. Nendest asjaoludest ilmneb seega, et põhikohtuasja eset arvestades tuleb Euroopa Kohtul eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks tõlgendada muid liidu õiguse sätteid.

56 Kuna selliste õigusnormidega on reguleeritud olukorrad, millel on seos liikmesriikidevahelise kaubandusega, võivad need kuuluda põhivabadusi käsitlevate EL toimimise lepingu sätete kohaldamisalasse (vt selle kohta 18. septembri 2019. aasta kohtuotsus VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

57 Sellega seoses tuleb meenutada, et ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses on Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldab viimasel poolelioleva kohtuasja lahendada. Sellest järeldub, et hoolimata sellest, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma küsimuses formaalselt piirdunud ainult liidu õiguse konkreetse sätte tõlgendamise küsimusega, ei takista see asjaolu Euroopa Kohut esitamast liikmesriigi kohtule kõiki liidu õiguse tõlgendamise aspekte, mis võivad olla tarvilikud liikmesriigi kohtu menetluses oleva kohtuasja lahendamisel, olenemata sellest, kas liikmesriigi kohus neile oma küsimustes viitas või mitte. Sellisel juhul on Euroopa Kohtu ülesanne tuletada liikmesriigi kohtu esitatud asjaolude kogumist ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õiguse üksikasjad, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (vt selle kohta 18. septembri 2019. aasta kohtuotsus VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

58 Lisaks tuleb märkida, et sellist riigisisest meedet, mis puudutab valdkonda, mis on liidu tasandil täielikult ühtlustatud, tuleb hinnata üksnes ühtlustamismeetme sätete alusel, mitte esmase õiguse sätete alusel (vt selle kohta 18. septembri 2019. aasta kohtuotsus VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 52).

59 Ent nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 53, ei ole direktiiviga 2014/26 ühtlustatud sõltumatute esindamise üksuste jaoks autoriõiguse teostamisega tegelemise tingimusi. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 40 ja 41 on märkinud, tuleb siiski veel analüüsida, kas autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamise teenused, mida osutab selline sõltumatu esindamise üksus nagu Jamendo, võivad kuuluda direktiivi 2000/31 või direktiivi 2006/123 esemelisse kohaldamisalasse.

60 Kõigepealt tuleb märkida, et direktiivi 2000/31 artikli 1 lõikest 1 tulenevalt on selle direktiiviga reguleeritud konkreetselt just nimelt infoühiskonna teenused. Ent vastavalt direktiivi 2006/123 artikli 3 lõikele 1 ei kohaldata direktiivi juhul, kui selle sätted on vastuolus liidu mõne muu õigusaktiga, millega on reguleeritud teatavates sektorites või teatavatel kutsealadel teenuste osutamise tegevuse alustamise või sellega tegelemise konkreetsed üksikasjad.

61 Seetõttu tuleb kõigepealt analüüsida, kas autoriõiguse teostamise tegevus, millega tegeleb sõltumatu esindamise üksus, on reguleeritud direktiiviga 2000/31, ja kui see nii ei ole, siis kas see tegevus kuulub direktiivi 2006/123 kohaldamisalasse.

Direktiivi 2000/31 kohaldatavus

62 Direktiivi 2000/31 artikli 3 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel keelatud piirata teisest liikmesriigist pärit infoühiskonna teenuste osutamise vabadust.

63 Direktiivi artikli 3 lõike 3 kohaselt ei ole selle artikli lõiked 1 ja 2 siiski kohaldatavad „valdkondade“ suhtes, mis on nimetatud direktiivi lisas, milles on eelkõige mainitud „autoriõigust“ ja „sellega kaasnevaid õigusi“.

64 Tuleb tõdeda, et direktiivi 2000/31 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud erand on sõnastatud laialt nii, et sellega on hõlmatud üldiselt autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste „valdkonda“ kuuluvate teenuste osutamise vabaduse piirangud.

65 Lisaks ei viita miski selles direktiivis sellele, et seda erandit kehtestades soovis liidu seadusandja selle erandi kohaldamisalast välja jätta autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste esindamise teenused.

66 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamine, mille hulka direktiivi 2014/26 põhjendusest 2 nähtuvalt kuulub muu hulgas kasutajalitsentside andmine, õiguste kasutamise kontrollimine, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste järgimine, õiguste kasutamisest tulu saamine ning selle õiguste omajatele jaotamine, kuulub direktiivi 2000/31 artikli 3 lõikes 3 – koostoimes direktiivi lisaga – ette nähtud erandi alla.

67 Seda tõlgendust ei sea kahtluse alla asjaolu, et direktiivi 2000/31 artikli 3 lõiget 3 kui erandit selle direktiivi artikli 3 lõikes 2 ette nähtud üldreeglist tuleb tõlgendada kitsalt. Ehkki väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et põhivabadusest kõrvale kalduvaid sätteid tuleb tõlgendada kitsalt, tuleb nimelt siiski tagada selliselt kehtestatud erandi kasulik mõju ja järgida selle eesmärki (vt selle kohta 4. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Football Association Premier League jt, C-403/08 ja C-429/08, EU:C:2011:631, punktid 162 ning 163).

68 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et direktiivi 2000/31 sätted ei ole kohaldatavad autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamise teenuste suhtes.

Direktiivi 2006/123 kohaldatavus

69 Direktiivi 2006/123 artikli 1 lõike 1 kohaselt on direktiivi eesmärk muu hulgas hõlbustada teenuste vaba liikumise kasutamist, säilitades samas teenuste kõrge kvaliteedi.

70 Sellel eesmärgil on direktiivi artikli 16 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud, et liikmesriigid austavad teenuseosutajate õigust osutada teenuseid muus liikmesriigis kui see, kus nad on asutatud.

71 Nimetatud direktiivi artikli 17 punkti 11 kohaselt ei ole artikkel 16 siiski kohaldatav autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste suhtes.

72 Euroopa Kohus on seda sätet tõlgendanud nii, et autoriõiguse kollektiivne teostamine ei kuulu direktiivi 2006/123 artikli 16 kohaldamisalasse (27. veebruari 2014. aasta kohtuotsus OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 65).

73 Nimelt on see erand sarnaselt direktiivi 2000/31 artikli 3 lõikes 3 ette nähtud erandiga sõnastatud laialt nii, et sellega on hõlmatud üldiselt autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused, mistõttu ei saa direktiivi 2006/123 artikli 17 punktist 11 tuletada liidu seadusandja mis tahes kavatsust jätta selle erandi kohaldamisalast välja autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamise teenused.

74 Sellest tuleneb, et autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamise teenused ei kuulu direktiivi 2006/123 artikli 16 kohaldamisalasse.

75 Kuna sõltumatute esindamise üksuste võimalus tegeleda autoriõiguste teostamisega ei ole – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 53, 68 ja 74 – liidu tasandil ammendavalt ühtlustatud, on selle valdkonna õigusnormide määratlemine liikmesriikide pädevuses, tingimusel et nad järgivad EL toimimise lepingu sätteid, eelkõige põhivabadusi käsitlevaid sätteid (vt selle kohta 18. septembri 2019. aasta kohtuotsus VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega tuleb selliseid riigisiseseid õigusnorme, nagu on kõne all põhikohtuasjas, hinnata asjakohaste esmase õiguse sätete, käesoleval juhul ELTL artikli 56 alusel.

Põhikohtuasjas kõne all oleva meetme kooskõla ELTL artikliga 56 tagatud teenuste osutamise vabadusega

76 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artikliga 56 vastuolus kõik riigisisesed meetmed, millega – vaatamata sellele, et neid kohaldatakse vahet tegemata – on liidu kodanikel keelatud selle artikliga tagatud teenuste osutamise vabaduse teostamine või mis takistavad neil seda vabadust teostada või muudavad selle teostamise neile vähem atraktiivseks (vt selle kohta 11. veebruari 2021. aasta kohtuotsus Katoen Natie Bulk Terminals ja General Services Antwerp, C-407/19 ja C-471/19, EU:C:2021:107, punkt 58 ning seal viidatud kohtupraktika).

77 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et selline riigisisene meede, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis ei võimalda teises liikmesriigis asutatud sõltumatul esindamise üksusel osutada Itaalias autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamise teenuseid, sundides teda sõlmima esinduslepingu selles liikmesriigis heaks kiidetud kollektiivse esindamise organisatsiooniga, kujutab endast ilmselgelt ELTL artikliga 56 tagatud teenuste osutamise vabaduse piirangut.

78 Sellise piirangu põhjendus saab siiski olla ülekaalukas üldine huvi, kui piirang on asjaomase avaliku huvi eesmärgi saavutamiseks sobiv ega lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt selle kohta 27. veebruari 2014. aasta kohtuotsus OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 70).

Piirangu põhjendamiseks vajaliku ülekaaluka üldise huvi esinemine

79 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on intellektuaalomandi õiguste kaitse ülekaalukas üldine huvi (27. veebruari 2014. aasta kohtuotsus OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 71 ja seal viidatud kohtupraktika).

80 Järelikult saab sellised õigusnorme, nagu on kõne all põhikohtuasjas, põhjendada autoriõiguse kaitse eesmärgiga.

Asjaomase piirangu proportsionaalsus

81 Mis puudutab asjaomase piirangu proportsionaalsust, siis tuleb esimesena kontrollida, kas piirang, mis seisneb teises liikmesriigis asutatud sõltumatute esindamise üksuste autoriõigusealase vahendustegevuse välistamises, on sobiv, et tagada autoriõiguse kaitsega seotud üldise huvi eesmärgi saavutamine, mida sellise meetmega taotletakse.

82 Sellega seoses on Euroopa Kohus leidnud, et liikmesriigi õigusnorme, mis annavad teatava kategooria kaitstud teoste autoriõiguste asjaomase liikmesriigi territooriumil teostamise monopoli kollektiivse esindamise organisatsioonile, tuleb käsitada intellektuaalomandi õiguste kaitsmisena, kuna need normid võimaldavad tõhusalt teostada autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi ning tõhusalt kontrollida nende õiguste järgimist asjaomase liikmesriigi territooriumil (27. veebruari 2014. aasta kohtuotsus OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 72).

83 Käesoleval juhul ei ole põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormidega siiski kollektiivse esindamise organisatsioonile antud monopoli asjaomase liikmesriigi territooriumil autoriõiguse teostamise tegevuse valdkonnas. Nimelt on autoriõiguse seaduse artikli 180 alusel võimalik selle tegevusega Itaalia territooriumil tegeleda mitte ainult SIAE-l, vaid ka kollektiivse esindamise organisatsioonidel, millele on osutatud seadusandlikus dekreedis nr 35/2017, mille artikli 4 lõike 2 kohaselt võivad õiguste omajad oma õiguste teostamise usaldada enda valitud kollektiivse esindamise organisatsioonile või sõltumatule esindamise üksusele, „olenemata sellest, milline liikmesriik on [asjaomase] kollektiivse esindamise organisatsiooni, sõltumatu esindamise üksuse või õiguste omaja elu- või asukoht“, ent arvestades samas esitatud täpsustust, et selle sätte kohaldamine ei piira autoriõiguse seaduse artikli 180 kohaldamist.

84 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest, on teises liikmesriigis asutatud sõltumatu esindamise üksusel selle sätte toimel takistatud Itaalias autoriõiguse esindamisega tegelemine, samas kui teises liikmesriigis asutatud kollektiivse esindamise organisatsiooni selline tegevus on lubatud.

85 Selles kontekstis tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on riigisisesed õigusnormid konkreetse eesmärgi saavutamiseks sobivad üksnes juhul, kui need tõepoolest vastavad huvile saavutada see eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt (3. veebruari 2021. aasta kohtuotsus Fussl Modestraße Mayr, C-555/19, EU:C:2021:89, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

86 Järelikult tuleb analüüsida, kas ühelt poolt kollektiivse esindamise organisatsioonide ja teiselt poolt sõltumatute esindamise üksuste erinev kohtlemine, mis on põhikohtuasjas kõne all olevate Itaalia õigusnormidega ette nähtud, vastab sellisele nõudele.

87 Sellega seoses tuleb märkida, et erinevalt kollektiivse esindamise organisatsioonidest, kelle puhul on autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamise tegevuse alustamine, organisatsiooni juhtimise meetodid ja järelevalve raamistik ulatuslikult ühtlustatud, kehtivad sõltumatute esindamise üksuste suhtes – nagu nähtub direktiivi 2014/26 artikli 2 lõikest 4 – vaid vähesed selle direktiivi sätted ning seega ei ole paljud direktiivis ette nähtud nõuded nende üksuste suhtes kohaldatavad.

88 Esiteks on ainult kollektiivse esindamise organisatsioonidel kohustus anda litsentse objektiivsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel vastavalt direktiivi 2014/26 artikli 16 lõikele 2, kusjuures sõltumatud esindamise üksused on kohustatud üksnes heas usus pidama läbirääkimisi litsentsi andmise üle vastavalt selle direktiivi artikli lõikele 1 ja vahetama selleks vajalikku teavet. Artikli 16 lõike 2 kohaselt on ainult kollektiivse esindamise organisatsioonid kohustatud maksma õiguste omajatele, keda nad esindavad, nende õiguste kasutamise eest asjakohast tasu. Kollektiivse esindamise organisatsioonidel on samuti kohustus kasutada mõistlikke tariife, mis lähtuvad eeskätt kaubeldavate õiguste kasutamise majanduslikust väärtusest, mille puhul on arvesse võetud teoste ja muu materjali kasutamise laadi ja ulatust, ning kollektiivse esindamise organisatsiooni osutatava teenuse majanduslikust väärtusest, samas kui sõltumatud esindamise üksused võivad vabalt kohaldada enda soovidele vastavaid tariife.

89 Erinevalt sõltumatutest esindamise üksustest on kollektiivse esindamise organisatsioonid selle direktiivi artikli 16 lõike 3 kohaselt lisaks kohustatud põhjendamatu viivituseta vastama kasutajate taotlustele ja pakkuma neile litsentsi või kui nad seda ei tee, esitama põhjendatud selgituse, miks nad ei kavatse konkreetse teenuse jaoks litsentsi anda.

90 Teiseks ei ole sõltumatutel esindamise üksustel – erinevalt kollektiivse esindamise organisatsioonidest – kohustust anda õiguste omajatele liikmestaatust siis, kui nad vastavad liikmesuse nõuetele, mis direktiivi artikli 6 lõike 2 kohaselt peavad põhinema objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel.

91 Kolmandaks ei ole – erinevalt kollektiivse esindamise organisatsioonidest, kes direktiivi 2014/26 artikli 5 lõike 2 teise lause kohaselt peavad teostama nende õiguste omajate õigusi, kes seda taotlevad – sõltumatud esindamise üksused kohustatud seda tegema, välja arvatud objektiivselt põhjendatud juhtudel, kui asjaomaste õiguste teostamine kuulub nende tegevusvaldkonda, mis tähendab, et neil on vabadus valida majanduslikult kõige kasumlikumad õiguste kategooriad ja jätta muude õiguste teostamine kollektiivse esindamise organisatsioonide hooleks. Ka ei ole neil üksustel selle direktiivi artikli 5 lõikes 4 ette nähtud kohustust austada õiguste omajate vabadust tühistada oma õiguste, õiguste kategooriate või teoseliikide osas antud õiguste teostamise volitus tervikuna või teatud territooriumi osas.

92 Neljandaks ei ole sõltumatud esindamise üksused – erinevalt kollektiivse esindamise organisatsioonidest – seotud direktiivi 2014/26 artiklite 6–10 sätetega, millega on reguleeritud liikmesuse tingimused, juhtimis- ja järelevalvekord ning huvide konflikt, ega selle direktiivi artiklite 33–35 sätetega, milles on sätestatud kaebuste esitamise ja vaidluste lahendamise menetlused.

93 Viiendaks ei ole nende üksuste suhtes kohaldatavad direktiivi 2014/26 artiklites 11–15 ette nähtud nõuded seoses õigustest saadava tulu haldamisega, mis võimaldab neil oma kasumit maksimeerida.

94 Kuuendaks on selle direktiiviga läbipaistvusele kehtestatud erinõuete osas sõltumatute esindamise üksuste suhtes kohaldatavad ainult artikkel 20 ja artikli 21 teatud sätteid. Konkreetselt ei ole sõltumatutel esindamise üksustel – erinevalt kollektiivse esindamise organisatsioonidest – direktiivi 2014/26 5. peatükis ette nähtud kohustusi, eelkõige kohustust koostada iga-aastane läbipaistvusaruanne, mis on ette nähtud selle direktiivi artiklis 22.

95 Seitsmendaks ei ole sõltumatute esindamise üksuste suhtes kohaldatav ka direktiivi 2014/26 III jaotis muusikateoste internetiõiguste multiterritoriaalse litsentsimise kohta.

96 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb tõdeda, et asjaomastest riigisisestest õigusnormidest tulenev kollektiivse esindamise organisatsioonide ja sõltumatute esindamise üksuste erinev kohtlemine vastab huvile saavutada autoriõiguse kaitse eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt, kuna sõltumatutele esindamise üksustele on direktiivis 2014/26 ette nähtud vähem nõudeid kui kollektiivse esindamise organisatsioonidele, eelkõige seoses autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamise tegevuse alustamisega, litsentsimisega ning organisatsiooni juhtimise korra ja järelevalve raamistikuga. Neil asjaoludel saab sellist erinevat kohtlemist pidada selle eesmärgi saavutamiseks sobivaks.

97 Mis aga teisena puudutab küsimust, kas piirang, mis seisneb sõltumatute esindamise üksuste puhul autoriõiguse teostamise tegevuse välistamises, võib osutuda ulatuslikumaks, kui on vajalik autoriõiguse kaitsega seotud üldise huvi eesmärgi saavutamiseks, siis tuleb märkida, et teenuste osutamise vabadust vähem kahjustav võib olla meede, mille raames autoriõiguse teostamise teenuste osutamisele asjaomases liikmesriigis kehtestatakse õigusnormidega erinõuded, mis on autoriõiguse kaitse eesmärgi seisukohast põhjendatud.

98 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas kõne all olevates riigisisestes õigusnormides, mille tulemusel on kõigil sõltumatutel esindamise üksustel – olenemata sellest, millised õiguslikud nõudeid nende suhtes kehtivad nende asutamisliikmesriigi õiguse alusel – täielikult takistatud EL toimimise lepinguga tagatud põhivabaduse teostamine, on mindud kaugemale sellest, mis on vajalik autoriõiguse kaitseks.

99 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et ELTL artiklit 56 koostoimes direktiiviga 2014/26 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega on üldiselt ja täielikult välistatud teises liikmesriigis asutatud sõltumatu esindamise üksuse võimalus osutada esimesena nimetatud liikmesriigis autoriõiguste teostamise teenuseid.

Kohtukulud

100 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

ELTL artiklit 56 koostoimes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiviga 2014/26/EL autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul

tuleb tõlgendada nii, et

sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega on üldiselt ja täielikult välistatud teises liikmesriigis asutatud sõltumatu esindamise üksuse võimalus osutada esimesena nimetatud liikmesriigis autoriõiguse teostamise teenuseid.

Allkirjad